

A nép a nemzeti tanács mellett.

A vasárnap délutáni népgyűlés.

Százezerfőnyi tömeg az Országház-téren. — Károlyi Mihály tüntető fogadtatása a nyugati pályaudvaron. — Tömeges csatlakozás az ország minden részéről. — Az első seregszemle.

Az ország népe a nemzeti tanács mellé állt. A vasárnap délutáni budapesti népgyűlés, a vasárnap esti budapesti tüntetések, a vidéki gyűlések és csatlakozások tömege mind azt bizonyítja, hogy a magyar reakció órái meg vannak számlálva, az ereje és hatalma tudatára ébredt nép végsőkéig elszánt akarata most már minden csalfasággal és minden erőszakkal szemben ki fogja vinni a demokrácia diadalát. A vasárnapi nap a nemzeti tanács köré sorakozó erők első seregszemléje volt. A kora délutáni órákban Budapest népe hatalmas rajokban vonult az országház elé. Fél 3 órakor már soha nem látott hatalmas tömeg lepte el a rengeteg térséget, ember-ember hátán szorongott, a munkások, polgárok és katonák tömege teljesen megszállta az országháza környékét. A parlament tövében nagy rendőr- és csendőresapatok sorakoztak föl-tüzött szuronyokkal. Három óra tájban az újonnan érkező tömegek már nem fértek el a téren, a környező utcákban kellett elhelyezkedniök. Egyes csoportok jelzótáblákkal, zászlókkal jöttek, amelyeken ilyen fölírások voltak: *Eljen az azonnali béke! Eljen a nemzeti tanács! Le az osztályuralommal!* Folyton újabb és újabb csoportok érkeztek. Az országház felé vezető utcákban is csendőrök és rendőrök voltak elhelyezve, a parlament közelében levő üres telkeken, valamint a földmívelésügyi minisztérium és a Kuria pincéiben katonák voltak elbujtatva.

A népgyűlés rendezősége a parlament széles följáróján helyezkedett el, emberekkel volt teli a bejáratot elzáró vaskapu, emberek ültek az oroszlánokon is. Nagy derűtséget keltett az egyik csoport fölvonulása, élén egy *akasztófa*val, amelyen piros huszárnadrág-

ban és civilkabátban *Tisza István* lógott.

Fél 4 órakor mintegy százezer főnyi tömeg volt együtt a parlament körül. Már nem lehetett látni a rendőroket és csendőroket, elnyelte őket a hatalmas tömeg, amely izzó forradalmi hangulatban várta a gyűlés megnyitását.

A gyűlés.

A népgyűlés összehívói nevében *Farkas István* elvtárs üdvözölte a tömeget és a gyűlés elnökéül *Batthyány Tivadart*, *Böhm Vilmos* elvtársat és *Szende Pált* ajánlotta.

Batthyány Tivadar

elnöki megnyitójában ismertette a népgyűlés összehívásának a célját és elmondotta a nemzeti tanács programját.

— Mi akarjuk az általános, egyenlő és titkos szavazati jog haladéék nélküli megvalósításával az *igazi népuralmat* — mondta Batthyány —, az igazi népparlamentet, akarjuk az országnak radikálisan demokratikus átalakítását, olyan politikát akarunk, amely a békét azonnal megteremti; azt akarjuk, hogy megszűn-
fessük azt a német szövetséget, amely az országot ilyen balsorsba vitte, követeljük a teljes sajtószabadságot, követeljük az amnesztia kihirdetését az összes politikai elítéltek számára s hogy szüntessék meg a politikai üldözéseket. (Taps.) Jogegyenlőséget és megértést követelünk az ország minden polgára számára társadalmi és nemzeti különbség nélkül.

Zugó éljénzés követte szavait. Ezután

Lovászy Márton,

a függetlenségi párt alelnöke beszélt.

— Határainkat ellenség fenyegeti — ugymond —, de az ellenségnél is veszedelmesebb Magyarország mai politikai és társadalmi

uralma. A kormány elvesztette a fejét, nem tudja, mit kell cselekedni s amit kellene, azt nem akarja. Ezért erőt, tiszta és becsületes kezök ragadják meg az ország kormányát, vegyék kezükbe a közhatalmat. Ezért alakult meg a Magyar Nemzeti Tanács. (Viharos taps és éljenzés.) Az a régi eszme, amely az ország veszedelmét előidézte, még végvonaglásában is meg akarja akadályozni érvényesülésünket és el akar gáncsolni minket. (Le velük! Abcug Wekerle! Éljen a forradalom!) Elérkezett a cselekvés ideje. Csak kitartás, elszántság s akkor Magyarország boldog és új jövődjére virrad ránk. (Zajos éljenzés és taps.)

Az éljenzés csillapultával

Garbai Sándor elvtárs

Beszéde következett. Garbai elvtárs megokolta, hogy a szociáldemokrata párt miért vesz részt a nemzeti tanácsban.

— Azért — mondotta —, mert az ebben egyesült pártoknak meggyőződése, hogy haladéktalanul, minden föltétel nélkül meg kell kötni a békét, mert a béke megkötése nem lehet ránk nézve gyalázatosabb, mint a háború folytatása, amely csak az osztályuralom politikájának kedve. Azért veszünk részt a nemzeti tanácsban mert az a meggyőződésünk, hogy a szociáldemokrata párt hatalmas erejével le kell győznünk az osztályuralmat és az erő nélkül ennek megdöntése lehetetlen. A történelem előtt önmagunknak, az egész országnak és a dolgozó millióknak tartozunk felelősséggel cselekedeteinkért. (Féltálatások: „Éljen a népparlament!”) Főadatunk nem könnyű, mert ebben az országban az osztályuralom szívós, erős és ravasz és kétszeresen az hatalmának hanyatlását érezve. A nemzeti tanács azt hiszi és vallja, hogy Magyarország sorsának intézésére senki más nem illetékes, csak a nemzeti tanács és az ebben a szervezetben tömörültek jogosultak arra, hogy Magyarország békéjét, fejlődését, jogait, igazságát más népekkel egyetértve alapozhassák meg. Szeretettel üdvözljük a nemzeti tanács nevében a körülöttünk létrejövő szabad nemzeteket, akik ennek az országnak környékén demokratikus erejükkel, hatalmas lendülettel új életre kelnek. Mi nem gyűlöljük őket, mert a szeretet és ragaszkodás bennük is meg lesz irántunk. Azt akarjuk, hogy ebben az országban minden férfinak, minden nőnek választójoga legyen, ne csak országgyűlési, hanem a városi, megyei és községi választásoknál is.

A népnek kell kezébe vennie sorsának intézését. A háborút nem mi csináltuk, hanem az osztályuralom, viselkedjétek tehát a háború költségeit is azok, akik előidézték. (Ugy van! Ugy van!) Részt kell vennünk a nemzeti tanács küzdelmében, hogy a háborúból hazatérő harcosok földhöz jussanak (Ugy van! Taps), kenyeret, műhelyt, munkát és boldogulást találjanak. Szükségünk van arra, hogy az ország erejének, a dolgozó népnek hatalmával olyan törvényeket lehessen teremteni, amelyek a rokkantakat, özvegyeket, árvaakat, akik mindenüket veszítették a háborúban, megvédelmezzék. Erőnket tömöríteni kell és a nemzeti tanácsban egyesült pártoknak meg kell indítani a harcot ha kell sima, ha kell keményebb elszántsággal. (Ugy van!) Harcunkban olyan eszközöket kell választanunk, amelyeket az ellenfél, a hatalom használ. Nemcsak a munkásszótly kitartását kéri a küzdelemben, hanem a dolgozó és nyomorgó lateiner osztályait, amelynek össze kell fognia a munkássággal. De a nemzeti tanács felhívása szól a katonaságnak is, mert csak akkor lesz rend, ha magunk mellett tudjuk azokat, akiknek kezében a fegyver van. („Igaz! Ugy van!”) A mai nap seregszemle, az első nap, amelyen bizonyítottuk a tömeg erejével, hogy ez a harc a bátorság jegyében indul meg és a hely, ahol a gyűlést megtartjuk, szintén erre a bátorságra vall. Ki kell küzdenünk nemcsak a gyűlekezésnek, hanem a sajtónak szabadságát is. A mai nap a harcnak kezdete, azé a harc, amely független, önálló, a maga életére méltó Magyarországot akar teremteni.

Beszéde végén felszólította a munkásságot, hogy hétfőn menjen rendben a gyárakba és vegye föl a munkát mindenütt. Szavait az öntudatos szocializmus éltetésével fejezte be.

Az óriási lelkesedéssel és tapssal fogadott beszéd után

Jászi Oszkár

szólt föl. Pusztulnia kell a régi feudalizmusnak — mondotta — a szerencsétlenséget nem mi okoztuk, hanem azok, akiknek a háborúból hasznuk volt. Csak az azonnali béke és a nemzetiségekkel való békés megegyezés segíthet a nemzeten. Új politikára és szabad népszövetségre van szükségünk. Kijelenti, hogy a nemzeti tanács ezeket a célokat végrehajtja és ha nincs kormány, amely a demokratikus szellemben dolgozik, akkor a nemzeti tanács veszi kezébe a hatalmat. Utótt az utolsó óra, cselekedni kell!

Ezután még Fényes László és Szende Pál kiemelték a mai nap jelentőségét. Mialatt ezek a beszédek elhangzottak, a hatalmas tér jobb oldalán, ahová a szónokok hangja nem hatolt el, külön hatalmas népgyűlést kellett tartani. Itt

Fogarás József elvtárs

mondott beszédet. Követelte, hogy a nemzeti tanács vegye át a kormányt. Leleplezte azokat a grófi és udvari intrikákat, amik megakadályozták a népkormány megalakulását. Csak a nép uralomrakerülése teremtheti meg a rögtönös békét, amelynek ma már egyetlen lehetséges útja a fegyverletétel. Meg kell váltani a dolgozó tömegeket a szegénységtől és elnyomástól, a front katonáit az ötdik éve tartó szenvedéstől. Haza kell hozni a feleségeknél a férjeiket, az anyáknál a fiaikat. Ki kell végezni a háborút, hogy élhessen az emberiség. Meg kell nyitni a börtönök kapuit azok előtt, akik ott a békéért szenvednek és a börtönökbe kell vetni azokat, akik a háborút előidézték. Meg kell szüntetni a dualizmust, mert csak a katonai abszolutizmus köpönyege volt. Az abszolutizmus szálljon magába és tanuljon II. Miklós és II. Vilmos sorsából. Önálló, független Magyarország kell. A nemzetiségek elszakadási jogát el kell ismerni és csak a szeretet szavával szabad őket ittmarasztalni. Minden nemzet legyen önálló és független, mert csak így szület meg az igazi nemzetköziség. (Viharos taps és éljenzés.)

A tér másik oldalán is kellett külön gyűlést tartani. Itt Buchingerné L. Szeréna elvtárs beszélt. A magyarországi nőmunkások üdvözlését tolmácsolta és kitartásra hívta föl a nők jogaiért küzdőket.

A beszédek elhangzása után a százezrenyi tömeg forradalmi dalok hangjai mellett a legnagyobb rendben, minden incidens nélkül szétoszlott.

*

A vasárnap esti események.

*

Tüntetés a nyugati pályaudvaron és a Károlyi-párt előtt.

Az a hangulat, amely délután a parlament előtt összegyűlt óriási tömeget uralta, még izzóbbá fokozódott estére, amikor futótűzként terjedt el a hír, hogy Károlyit mellőzték és a reakció tovább keveri a kártyát a saját bőre megmentésére, még mindig grófokkal és főhercegekkel kísérletezve.

Este kilenc órára, amikor jelezték Károlyi érkezését, tízezrek és tízezrek özlöltek ki a nyugati pályaudvarhoz. Nemcsak az érkezési oldal nagy udvarát töltötték meg zsufolásig a várakozók, hanem künn az egész Berlini-téren, a Váci-ut és Teréz-körút egy részén is óriási tömegek hullámoztak, úgy hogy kilenc óra felé már meg sem lehetett közelíteni a pályaudvart. És a tömegből minduntalan kiharsantak itt is, ott is a kiáltások:

— Éljen Károlyi!

— Éljen a forradalom!

— Éljen a demokrácia!

— Békét akarunk!

amire földörgött az éljen az óriási tömeg ajkáról az egész vonalon.

A tömeg egy része a diákokkal együtt az indulási oldalra került, ahol az egyik ajtóval valóssággal betörték és zugó éljenzéssel berontottak a peronra. Hosszu ideig a rendőrség tehetetlen volt velük szemben, hogy legalább a sinek közül eltávolítsák őket.

Féltázkor érkezett be végre a várt bécsi vonat, amellyel Károlyi megjött. Ugyanezzel a vonattal érkezett József főherceg is, akiről az a hír terjedt el, hogy diktátornak küldik. Ez ellen a tömeg viharosan tiltakozott:

— Abcug! Le a diktátorral! Éljen a nemzeti tanács!

Károlyi fáradtan szállt ki a kocsiból a peronon várakozó tömeg viharzó éljenzése közben. Lovász üdvözölte röviden, amire Károlyi szintén röviden, néhány mondatban válaszolt:

— Nem azt hozom Bécsből — mondotta — amit vártak. Ma még nem tudom átnyújtani azt az okmányt, amelyben elismerik a becsületes, alkuvás nélküli követeléseket. De egyet mégis hozok önöknek: erős akaratomat és eskümet, hogy ezután is mindig a népet és a néppel együtt fogok haladni és küzdeni, törhetetlenül és pillanatnyi megállás nélkül együtt fogok harcolni a független és szabad Magyarországiért.

Ezután Károlyi indulni akart, de két katonatiszt a vállára kapta és a Váci-utra nyíló rak-tárkapun akarta kivinni az utcára. A kapu azonban zárva volt, mire Károlyi átmászott a kerítésen. Utána a tömeg egy nagy része is ugyanezt tette.

Kint a Berlini-téren, amikor meglátták Károlyit, dörgő éljenzés közben mindenki feléje

törekedett és életveszedelem, tolongás, hullámozás keletkezett. Hogy Károlyit kiragadják ebből a tumultusból, néhányan kiírtették egy éppen induló Városi villamost és beültették Károlyit. Ezzel haladtak azután a Podmaniczky-utcaig, ahol megint egy kocsit fogott el a tömeg és ebbe ültették Károlyit. A kocsiból kifogták a lovakat és úgy húzták a kocsit az Andrássy-utig. Ott egy autóbilit kerítették megint elő, amely azután elvitte Károlyit egész a pártkörig.

A Gizella-téren ekkor már óriási tömeg volt együtt. Főnt a pártkörben is egészen megteltek a helyiségek a várakozó képviselőkkel és hírlapírókkal, akik a belépő Károlyit nagy ovációval fogadták.

Még ezt megelőzőleg Fényes László lépett az ablakhoz, hogy türelemre intse a tömeget.

— Azonnal fog önökhöz szólni Károlyi Mihály, — mondotta többek között. Én a magam részéről csak annyit mondhatok, hogy Károlyit megint mellőzte a király. Ettől a pillanattól kezdve tehát eggyel több ellensége van a népnek.

— Le vele!

— Éljen a köztársaság!

zugott föl orkányszerűen kint a kiáltás.

Amikor Károlyi az ablakhoz lépett, percekig tartó hatalmas éljenzés fogadta megjelenését.

— Csüggedt szívvel érkeztem vissza — mondotta —, mert úgy érzem, hogy nem értem el, amit akartam. Előterjesztésemnek nem volt eredménye.

— Lesz eredménye!

— Gondoskodunk róla!

— Éljen a forradalom!

harsant föl a kiáltás a tízezrek ajkairól.

— Ez a tiltakozás, ez a lelkes akarata önöknek — folytatta Károlyi — megnyugt engem és most már a csüggedtségen új erő nő, mert bizom az önök erejében. Igérem önöknek, hogy én a magam helyén fogok állni a küzdelemben, egy pillanatra vissza nem riadva. Csak arra kérem önöket, hogy ajándékozzanak meg továbbra is a bizalmukkal. Az én akard-somat nem törheti meg semmi és senki. Én olyan erősnek érzem magam, mint maguk együtt, mert tudom, hogy Magyarország közvéleménye mögöttem van. Meg kell őrizni a nyugalomunkat és azután cselekedni. Meg kell őrizni, amíg lehet...

— Tovább már nem lehet!

zugott föl a kiáltás.

— A cselekvés órája meg fog jönni — folytatta újból Károlyi — és ha cselekedni kell, én az első csatában leszek. Egy pillanatra sem riadok vissza attól, hogy a börtömet a vásárra vigyem, mert nem az én személyem a fontos itt, hanem a nagy elv, amelyet meg kell valósítanunk. Tekintsenek ebben a pillanathban az önök hadvezérének, a békéseregek vezérének és azt cselekedjék, amit kérek önöktől. Az eseményeknek rohamosan el kell következni. Most csak annyit mondhatok, hogy közel van a béke és a szent szabadság nagy pillanata. Arra kérem önöket, hogy nyugodtan várják meg a holnapot és a holnapután.

Károlyi után még Lovász Márton, Buza Barna és Fényes László mondtak rövid beszédet. Végül a tömeg, amelynek a hangulata a végtelenségig feszült és szinte a robbanásig izzó volt már ekkor, azzal bocsátották el, hogy hétfőn este 9 órakor a pártkör ablakából hirdetik ki a Magyar Nemzeti Tanácsnak a továbbiakra vonatkozó határozatát.

*

A nemzeti tanács nem engedi kivinni az országból a nyersanyagot.

A „Politikai Hiradó” jelenti: A nemzeti tanácshoz azzal a kérdéssel fordult a Magyar Ruggyanta Árujár munkássága, hogy mivel a gyárban főlhalmozott nyersanyagot bécsi utasításra Ausztriába akarják szállítani, tölje-e ennek a szándéknak keresztülvitelét? A nemzeti tanács végrehajtó bizottsága úgy határozott, hogy mivel az ország nyersanyagkészletét nem ismerjük, a szándék végrehajtását egyelőre akadályozzák meg és várják be a nemzeti tanács további utasítását.

A Petőfi Társaság üdvözli a nemzeti tanácsot

A Petőfi Társaság vasárnap délelőtti rendkívüli közgyűlést tartott. A tagok igen nagy

számmal jelentek meg. *Palágyi Menyhért* hosszabb beszéddel okolta meg három pontból álló indítványát. A három pont a következő:

1. A Petőfi Társaság kimondja, hogy *csatlakozik a nemzeti tanácshoz*; 2. a Petőfi-kultusz reformálandó, mert a Társaság eddigi működésében a világszabadság költőjének politikai szelleme nem jutott kellő módon kifejezésre; ezután a Társaság minden gyűlése Petőfiben a világszabadság költőjét ünnepelje; 3. minthogy az eddigi 67-es kormányok szabadon engedték a magyar kultúra és magyar nemzet megrágalmazását a külföld előtt: a Petőfi Társaság küldjön ki állandó bizottságot, mely gondoskodjék a magyar kultúra és a magyar nemzet becsületének megoltalmazásáról,

A közgyűlés nagy tetszéssel fogadta *Palágyi Menyhért* beszédét, mely után élénk vita indult meg. *Herczeg Ferenc* elnök azzal próbált érvelni az indítvány ellen, hogy a társaság nem foglalkozhatik politikával. Ezt a fölfogást azonban a közgyűlés nem helyeselte és egyhanguan fogadta el *Palágyi* indítványát azzal a módosítással, hogy *a társaság üdvözli a nemzeti tanácsot*. Az egyhangu határozat kimondása után *Herczeg Ferenc* bejelentette az elnökségről való lemondását azzal a megokolással, hogy az ő exponált politikai helyzete mellett nem tartja megférhetőnek a maga fölfogásával az elnöki tisztelet. Később azonban lemondását fölfüggesztette a társaság legközelebbi üléséig.